

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Соціально-психологічний факультет

Кафедра соціальних технологій

**СОЦІАЛЬНО-АКСІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ
ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Наукова робота

здобувачки вищої освіти

другого рівня вищої освіти

спеціальності «Соціальна робота»

освітньої програми 231

12 групи

Кривобок Анни Сергіївни

Наукова керівниця:

доктор педагогічних наук, професор

кафедри соціальних технологій

Сейко Наталія Андріївна

Житомир – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. АКсіОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	5
1.1. Базові цінності в системі початкової освіти та їх соціальна характеристика.....	5
1.2. Аксіологічний зміст інклюзивної освіти.....	9
РОЗДІЛ II. РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	14
2.1. Програма експериментальної роботи.....	14
2.2. Результати застосування діагностичних методик.....	15
2.3. Рекомендації педагогічним працівникам в системі початкової освіти стосовно реалізації ціннісних засад інклюзії.....	27
ВИСНОВКИ	29
ЛІТЕРАТУРА	31
ДОДАТКИ	33

ВСТУП

Актуальність дослідження.

Сучасна українська система освіти, що проголосила і задекларувала рух до європейських освітніх і загальнолюдських цінностей, постала перед питанням рівного доступу всіх дітей до освіти, можливість і необхідність навчатися незалежно від свого рівня фізичного\психічного\розумового розвитку. Натомість кількість дітей, що потребують особливої уваги з боку освітньої сфери внаслідок певних відхилень у фізичному чи психічному контексті, в нашій державі постійно зростає, і на сьогодні складає близько мільйона осіб. Зрозуміло, що розвиток інклюзивної сфери в Україні перебуває на вістрі державних освітніх завдань, як і в полі зору українських та зарубіжних науковців.

Починаючи з 1970-х рр., до вивчення різних аспектів освіти дітей з інвалідністю, а пізніше й інклюзивної освіти звертались зарубіжні вчені: Дж. Мерсер, І. Дено, М. Уїлл, Д. Ліпські, М. Рейнольдс, А. Гартнер, Г. Піннел, С. Гелловей, У. Бронфенбреннер, А. Дайсон. В Україні проблеми розвитку інклюзії як філософської, соціальної, психологічної чи педагогічної проблеми вивчали К.Бовкуш, О. Дікова-Фаворська, С. Болтivecь, В. Журавський, Б. Гершунський, І. Зязюн, А.Колупаєва, Н.Федорова, та інші науковці.

Об'єкт дослідження – інклюзивна освіта в початковій школі як соціальне явище.

Предмет дослідження – аксіологічні основи інклюзивної освіти в початковій школі.

Мета дослідження – на підставі визначення аксіологічних основ інклюзивної освіти в початковій школі обґрунтувати рекомендації педагогічним працівникам щодо врахування ціннісного компонента інклюзії.

Завдання:

- 1) Схарактеризувати базові цінності системи освіти;
- 2) Проаналізувати аксіологічний зміст інклюзивної освіти;

3) На підставі проведеного дослідження сформулювати рекомендації педагогічним працівникам в системі початкової освіти стосовно реалізації ціннісних засад інклюзії.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань дослідження ми використали загальнонаукові теоретичні та практичні *методи* дослідження, а саме: аналіз контенту наукових джерел з проблеми дослідження, узагальнення, синтез, порівняння, систематизація теоретичних даних, опитування, анкетування, методи кількісної обробки та інтерпретації отриманих результатів.

Практичне значення дослідження. Результати діагностики та представлені рекомендації педагогічним працівникам можна використовувати при організації роботи в інклюзивних класах початкової школи, в системі неформальної освіти соціальних педагогів та соціальних працівників, на відповідних Інтернет-форумах, у змісті тренінгів тощо.

Апробація. *Публікація «Організація соціально-дозвіллевої діяльності в інклюзивних класах початкової школи»* вміщена в науковому збірнику кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка «Актуальні проблеми соціальної сфери». (За заг. ред. Н. П. Павлик, Житомир, 2021. Випуск 10. С. 54).

Ключові поняття: інклюзивна освіта, інклюзія, початкова школа, аксіологічні основи, асистент вчителя, цінності.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дослідження – 37 сторінок, обсяг основного тексту роботи - 30 сторінок. Список джерел вміщує 18 позицій. У роботі вміщено 20 рисунків.

РОЗДІЛ 1

АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1.1. Базові цінності в системі початкової освіти та їх соціальна характеристика

Аксіологічні засади будь-якої проблеми дослідження спираються на наукові розробки вітчизняних та зарубіжних вчених; зокрема, значущим для реалізації завдань дослідження є науковий доробок В. Лук'янова, який зазначає, що «життєвими орієнтирами людину забезпечують її цінності, вони визначають життєво важливі цілі діяльності і зрештою наділяють людське життя певним сенсом» [10, с.222]. Погоджуємося також з думкою науковців-соціологів, які окреслюють цінності в галузевому вимірі – соціальні, політичні, філософські, національні тощо. Так, Т. Фомічова визначає цінності «як форму суспільної свідомості, яка регламентує професійну діяльність особистості і виражає зв'язок між суспільними очікуваннями і готовністю майбутнього фахівця задовольняти означені очікування» [15, с.12]. Для нас актуальним є висновок дослідниці про вплив змісту освіти та її організаційних засад функціонування на розвиток аксіологічної сфери навчального закладу.

У процесі розвитку педагогічної аксіології важливе місце відіграє її когнітивний контекст, а саме: окреслення знань та пізнавальної діяльності як особливої потреби й цінності суспільного буття (Ф. Бекон); як особливість характеру людини (Т. Гоббс); вроджена здібність (Р. Декарт); основа моральності (Б. Паскаль); чинник удосконалення людини (Б. Спіноза) [16, с.21-34].

Цінності освіти в українському суспільстві споконвіку сприймалися як необхідні, оскільки й сама освіта\освіченість була цінністю, вартісною характеристикою особистості. Після руйнації радянського суспільства ситуація мало змінилася, на щастя для наступних поколінь: українська молодь прагне до освіти в різноманітних її контекстах – формальної й неформальної, освіти упродовж життя, освіти\освіченості як показника інтелігентності,

шляхетності, рівня домагань тощо. Таким чином, престиж освіченості, створений протягом радянського етапу розвитку освіти, продовжував існувати на високому рівні. Він мотивував різні прошарки населення України не зупинятися перед витратами, якщо йшлося йдеться про надання своїм дітям найкращої освіти – найчастіше в країні, а тепер дедалі частіше й за кордоном. Не випадково свого часу П.Сорокін визначив освіту в якості «соціального ліфта», який дозволяє молодій людині побудувати кар'єру й досягнути життєвого успіху навіть без належного фінансового старту з боку батьків чи родини [13]. Проте науковці справедливо погоджуються, що ринкові умови поставили освіту в особливе становище – вона стала товаром, який купується й продається, що, в свою чергу, знижує аксіологічний потенціал цього найважливішого соціального інституту.

Т. Фомічова зазначає, що освіта як цінність «детермінується ставленням суспільства до освіти як соціального інституту, до того, особистість якого рівня і змісту освіченості необхідна суспільству на даному етапі розвитку» [15, с. 62]. Жак Делор, голова міжнародної комісії з питань освіти, наголошував, що освіта саме як суспільна цінність є надзвичайно важливою. Він вважав, що освіта являється загальнонаціональною цінністю кожної країни [4].

Якщо виходити з цієї визначальної ролі, яку демонструє система закладів освіти у вихованні та соціалізації особистості, для суспільства і для самої особистості є важливим розвиток та функціонування ціннісних основ. Поняття цінностей освіти повинно розглядатися у нерозривній єдності з системою життєвих цінностей та орієнтацій людини і суспільства. Дійсно, освіта, задовольняючи природні потреби людини в пізнанні їм зовнішнього світу і самого себе, вже створює потужну передумову того, щоб вважатися однією з найважливіших життєвих цінностей. До речі, це було зрозуміло людьми вже в далекі античні часи.

Загалом в різних наукових дослідженнях можна знайти різні підходи до класифікації цінностей – залежно від галузі досліджень, від поставного перед

дослідником завдання, від очікуваного результату тощо. Тому кількість виокремлених різними науковцями цінностей, в тому числі й у системі освіти, коливається від кількох до кількох сотень. Наприклад, академік І. Бех вважає, що «духовні цінності є адекватними індикаторами розвиненої особистості, за допомогою яких вона упізнається. Розвиненою особистістю можна вважати ту, яка досягла аксіологічні основи формування вчителя для майбутнього вищого рівня духовного засвоєння навколишнього світу. Що б не сталося, вона на такому ж рівні має засвоїти і свій внутрішній світ, який часто буває для неї закритим. Тому слід формувати у вихованця здатність дедалі більше відкриватися самому собі, наближатися до наїстотнішого в собі» [1, с.128].

О. Вишневський достатньо влучно визначає свою систему цінностей виховання і розвитку особистості. Серед цінностей, які він виділив, бачимо «абсолютні, вічні цінності; національні цінності; громадянські цінності; сімейні цінності; цінності особистого життя; валео-екологічні цінності» [3, с.121]. Н. Нікандров, як вважає С.Казьмірик, був тим, хто проаналізував одним із перших проблему цінностей освіти у педагогічній науці; дослідник пов'язав педагогічну аксіологію та її розвиток з розвитком кризових явищ у сучасному суспільстві, в тому числі й на пострадянському просторі. Учений визначив дві основні групи цінностей – загальнолюдські (моральні поведінкові цінності, цінності-чесноти), та національно-духовні цінності українців, як-от: родинні, етнокультурні, патріотичні, християнські тощо [7].

Г.Нестеренко (2016) визначає такі цінності як-от: термінальні, тобто цінності-цілі, а саме – творчість, свобода, любов, краса, робота, мудрість, пізнання та ін. До цінностей-цілей науковець відніс також родину, друзів, близьких; інструментальні, тобто цінності-засоби – вихованість, освіченість, воля, самоконтроль, життєрадісність, сміливість, відповідальність, акуратність, чесність, раціоналізм, тощо [10]. Судячи з наукових праць І.Беґа (1997) цінності поділяються на *абсолютні* (цінність життя й здоров'я, знання як абсолютна цінність, цінності соціального змісту, як-от справедливість, гуманізм та духовність); *відносні* цінності релятивного змісту, до яких

науковець відніс ті, що можна змінити під впливом потужних соціальних та історичних подій (цінності політичного, релігійного, класового характеру); до третьої групи дослідник відніс *псевдоцінності*, які залежать від певних стереотипів чи упереджень людини, як-от хвороба, смерть, деградація та ін. [1]. Болгарський дослідник В. Момов, як зазначає К.Бовкуш (2015) запропонував власну чотирирівневу систему цінностей у вигляді цілей, ідеалів, бажань та повинностей [2].

Близькою до позиції В.Момова вважаємо позицію Є.Ященка, який, вивчаючи ціннісні орієнтації школярів, також запропонував цінності-цілі (життя та його зміст; індивідуальні риси й характеристики кожної людини, тобто сім'я, любов, професійний успіх, матеріальний добробут, творча та пізнавальна діяльність тощо); до особистісних рис як цінності вчений зарахував здатність побудувати фінансову стабільність, гуманізм, вміння досягати мети, здоровий раціоналізм, чесність, громадянськість тощо [2].

У польській «Енциклопедії педагогічної аксіології» обґрунтовано низку цінностей, які вважаємо особливо значущими для розкриття теми нашої роботи: культурно-естетичні, національно-патріотичні, морально-духовні, щоденно-побутові, спеціально-професійні та ін. [16].

Система цінностей і якостей особистості розвивається й виявляється в особистісному відношенні людини й оточуючого соціуму. Тому ми виділяємо також соціально-інституційні цінності в ставленні особи до суспільства й держави, до своєї трудової діяльності і кар'єри, до творчості, літератури і мистецтва, до релігії й науки. Як цілком справедливо стверджують українські вчені І. Бех, І. Зязюн та інші [1; 6], на особливу увагу заслуговують культурно-освітні цінності, які залежать від рівня сформованості базової культури особистості кожного суб'єкта освітньої діяльності. Особливо важливо розвивати професійно значущі педагогічні цінності, які й складають основу педагогічної аксіології як науки. Педагог як носій професійних цінностей має високий рівень здатності побудувати аксіологічний простір того

навчального закладу, в якому він працює, особливо якщо в ньому навчаються діти з особливими освітніми потребами.

Отже, поняття цінностей освіти повинно, в першу чергу, розглядатися у нерозривній єдності з системою життєвих цінностей та орієнтацій людини і суспільства, тому що освіта вважається однією з найважливіших життєвих цінностей особистості, вона допомагає людині пізнавати зовнішній світ та самого себе.

Взагалі багато вчених класифікували базові цінності освіти, створювали власні ціннісні системи, проте всі вони досить схожі між собою та мають багато спільного. В класифікацію цінностей системи освіти мають обов'язково входити такі, як: життєві цінності; культурні цінності; соціальні цінності;

Найбільш актуальною класифікацією цінностей для нас є саме та, яка обґрунтована в «Енциклопедії педагогічної аксіології» [16], тому що в ній описано низку цінностей, які найкраще інтерпретують інклюзивні характеристики сучасної системи початкової освіти на засадах інклюзії.

1.2. Аксіологічний зміст інклюзивної освіти

Аксіологія, як відомо, є наукою про цінності та їх місце в соціально-культурному середовищі кожної людини. Національні, загальнолюдські, релігійно-духовні, гуманістичні, культурні, етичні, моральні цінності закладають моральну основу функціонування кожного суспільства і віддзеркалюються в щоденній діяльності кожної особи, незалежно від її віку чи умов життєдіяльності. Вся сукупність цінностей кожної особистості складає, зрештою, аксіологічний простір соціуму. В цьому, на нашу думку, й полягає синергетичний характер аксіологічної сфери особистості.

Освіта як специфічний аксіологічний простір має можливість не лише акумулювати особистісні й загальносоціальні цінності, але й впливати на їх розвиток в історичному й прогностичному розумінні. Основоположні принципи функціонування освітньої сфери (доступність освіти\освітніх

послуг для кожної дитини, рівність освітніх прав дітей і дорослих упродовж усього життя, неперервність освітнього процесу та ін.) забезпечують той її рівень, на який може претендувати кожен громадянин, незалежно від його існуючих чи неіснуючих відхилень фізичного\розумового\психічного характеру. Тому важливого значення набувають дослідження в площині інклюзії як інноваційного освітнього принципу.

Інклюзивне середовище, як цілком справедливо зазначає А.Колупаєва (2010) «являє собою таку систему освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання й передбачає навчання і виховання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема дитини з особливостями психофізичного розвитку, в умовах загальноосвітнього закладу, тобто в колективі здорових однолітків» [8, с.54].

О. Мартинчук, відома українська дослідниця в галузі підготовки майбутніх педагогів в умовах інклюзії, визначає основні педагогічні умови готовності педагога працювати з дітьми з особливими освітніми потребами:

- цілеспрямований розвиток ціннісно-сміслової сфери особистості педагога, адже це має великий вплив на його роботу та ставлення до особливих дітей;
- актуалізація і розвиток якостей, які створюють професійно-особистісну готовність до роботи з такою особливою категорією дітей, тому що не всі педагоги готові до такої роботи і мають це розуміти;
- орієнтація на особистісну індивідуальність кожного вихованця, забезпечення диференційного та індивідуально-творчого підходу (дітям з особливими освітніми потребами не підходить звичайний навчальний план, тому доцільно буде розробити індивідуальний для кожної такої дитини);
- посилення аксіологічного компонента в підготовці педагогів до роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби, концентрація їх на морально значущих подіях, включення в активні види навчальної діяльності, що спонукають до моральної рефлексії. Тобто, формування у педагогів

професійно-ціннісних орієнтацій, професійно-особистісних якостей, умінь та професійних компетенцій є надзвичайно важливими аспектом у процесі підготовки до роботи в інклюзивних умовах.

Серед головних професійно-ціннісних орієнтацій фахівця, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами виділяють:

- визнання цінності особистості дитини незалежно від її порушення, гуманне до неї ставлення;
- спрямованість на розвиток особистості загалом, а не лише на отримання освітнього результату (дитина повинна розвиватися в різних сферах, наскільки це буде можливо);
- розуміння своєї професійно-педагогічної та соціально-культурної відповідальності щодо дітей з особливими освітніми потребами – як транслятора зазначеного рівня культури;
- усвідомлення креативного змісту соціально-педагогічної діяльності з цією категорією дітей, що, в свою чергу, вимагає значного особистісного аксіологічного ресурсу (наприклад, завдання потрібно розробляти цікавими, щоб в дитини був інтерес до їх виконання та було загалом бажання вивчати нову інформацію).

Професійно-особистісні *якості* педагога, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами, можна окреслити в сукупності емпатії, толерантності, високого рівня педагогічного оптимізму, належного педагогічного самоконтролю та ін. До відповідних професійних умінь педагога\соціального педагога, що виступає стейкхолдером професійної діяльності щодо дітей з особливими освітніми потребами, можна віднести високий рівень педагогічної творчості, дотримання принципу конфіденційності та ін.

Попри велику кількість наукової літератури з проблем інклюзії та її місця в сучасній системі освіти, *недостатньо дослідженим вважаємо саме аксіологічний контекст цієї проблеми*, зміст якого полягає у вивченні аксіологічної наповненості аксіологічного простору навчального закладу та

ставлення педагога\ соціального педагога до організації інклюзивного середовища у вигляді спеціально створеної атмосфери розуміння, сприйняття, залучення кожної дитини до освітнього процесу незалежно від наявних відхилень фізичного\розумового\психічного характеру.

Цінності інклюзивної філософії знаходять відображення у восьми ключових принципах, перерахованих у великій кількості наукових праць:

1. Цінність людини не залежить від її здібностей і досягнень. Людина являється цінністю сама по собі.

2. Кожна людина здатна відчувати та думати, вона має певні почуття та бажання.

3. Кожна людина має право на належний рівень комунікацій, що передбачає право бути почутим, бути асертивним, бути зрозумілим.

4. Всі люди потребують один одного, всі потребують взаємин.

5. Справжня освіта може здійснюватися тільки в контексті реальних взаємин. Важливо, щоб кожен відчував себе частиною колективу та мав взаємовідносини в ньому.

6. Всі люди мають потребу в підтримці і дружбі однолітків, немає виключень, адже ніхто не бажає бути самотнім.

7. Всі учні мають право досягати успіху в тому, що вони можуть і прагнуть робити, а не в тому, чого вони робити не можуть чи не здатні.

8. Різноманітність підсилює всі сторони життя людини. Коли все одноманітно та буденно, то зникає бажання розвиватись надалі.

Також уваги заслуговують правила, перераховані в документі «Інклюзія студентів з особливими освітніми потребами» [17]. У них враховуються такі фактори, як структура уроку, функції домашнього завдання, взаємозв'язок дисциплін, основний тип сприйняття, властивий дитині, і т. д. Постулати, наведені в керівництві «Сім принципів інклюзивної освіти», мають більш загальний характер [18]. Відповідно з ними педагог\асистент вчителя зобов'язаний:

1. Працювати з усіма учнями.

2. Опанувати і враховувати особливості кожного учня.
3. Перешкоджати формуванню забобонів та стереотипів.
4. Нести ідею соціальної справедливості.
5. Використовувати навчальні матеріали, що сприяють розвитку толерантності.
6. Створювати умови для розширення культурного і релігійного світогляду.
7. Проявляти педагогічну гнучкість.

Отже, підсумуємо:

1. Науковці типологізують систему цінностей особистості в освітній сфері по-різному, залежно від поставлених дослідницьких завдань.
2. Освіта як аксіологічна сфера має власні специфічні характеристики порівняно з іншими соціальними інститутами.
3. Місія педагога\соціального педагога закладу освіти полягає в тому, щоб реалізувати закладені в сфері освіти аксіологічні ресурси на користь кожної дитини незалежно від її стану здоров'я чи розумового розвитку.
4. В основі інклюзивної дидактики, теорії і практики виховання, соціально-педагогічної діяльності лежить усвідомлення педагогом\соціальним педагогом своєї професійної готовності працювати з різними категоріями дітей.
5. Власна система цінностей педагога\соціального педагога відіграє важливу роль у його ефективній педагогічній діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами.

РОЗДІЛ 2

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Програма експериментальної роботи

Актуальність дослідження проблеми організації інклюзивного навчання з урахуванням його ціннісних засад полягає в тому, що в Україні за останні десятиліття відбулися суттєві зміни в унормуванні й організації інклюзивного освітнього простору на відповідних аксіологічних засадах.

В основу інклюзивної освіти покладена методологія толерантності, відсутності будь-якої дискримінації, рівності всіх дітей у системі освіти, і водночас, методологія організації спеціальних умов для дітей з особливими освітніми потребами.

Інклюзивних класів стає дедалі більше, тому доцільно було б провести дослідження та дослідити наскільки батьки та діти готові приймати дітей з особливими потребами у свій навчальний колектив та визначити чи достатньо обізнані в питаннях інклюзії педагогічні працівники.

Мета дослідження: визначити ставлення учнів III класу закладу загальної середньої освіти до дітей з особливими освітніми потребами; проаналізувати, наскільки батьки розуміють цінність інклюзивної освіти та з'ясувати рівень їхньої обізнаності з цією проблемою загалом.

Завдання емпіричного дослідження:

1. Сформувати генеральну та вибіркочу сукупності, охарактеризувати діагностичний інструментарій.
2. Емпірично визначити рівень обізнаності батьків щодо інклюзії та дізнатися чи розуміють вони її цінність; визначити ставлення учнів 3 класу до дітей з особливими освітніми потребами та до спільного навчання з ними.
3. Провести кількісний та якісний аналіз отриманих результатів емпіричного дослідження.
4. Розробити рекомендації педагогічним працівникам та соціальним педагогам у системі початкової освіти стосовно реалізації ціннісних засад інклюзії.

Етапи емпіричного дослідження:

1. Підготовчий етап.

2. Діагностичний етап:

↓ опитувальник для батьків «Розуміння цінності інклюзивного навчання» (Див. Додаток А);

↓ опитувальник для учнів 3 класу з проблем інклюзії (Див. Додаток Б);

3. Аналітичний етап.

Методи дослідження: анкетування.

Генеральна сукупність: учні III класу, батьки, педагогічні працівники.

Вибіркова сукупність: 15 учнів III класу, які навчаються в ПЗО «Алетея» (м.Біла Церква), 30 батьків дітей II та III класу.

Експериментальна база дослідження: дослідницька робота проводилася за допомогою онлайн-сервісу Google Форми.

Дослідження проводилося за допомогою сучасних технологій, а саме мережі Інтернет за допомогою онлайн-сервісу. Респонденти були поінформовані про тему та мету дослідження, а також про правила проведення опитування. Вони не були обмежені у часі та місці проведення, тобто мали змогу подумати над питаннями та пройти опитування онлайн. *Така методика була викликана необхідністю проведення опитування в умовах карантину в системі освіти у м.Біла Церква упродовж травня-листопада 2021 року.*

2.2. Результати застосування діагностичних методик

Дослідження для учнів 3 класу проводилося за допомогою онлайн ресурсу Google Форми, дослідження для дітей поширювалося у соціальному месенджері Viber.

Нами було розроблено опитувальник «Опитування для учнів 3 класу з проблем інклюзії» (Див. Додаток Б). Вибірка опитуваних склала 15 учнів 3 класу, що навчаються в ПЗО «Алетея».

Аналіз отриманих даних показав, що серед учнів 3 класу 46, 7 % - знають, хто такі діти з обмеженими можливостями чи особливими освітніми

потребами, 40 % - десь чули дані терміни, проте не впевнені, що конкретно вони означають, 13,3 % - не знають, що це означає (Див. Рис. 1).

1. Чи знаєш ти, хто такі діти з обмеженими фізичними чи розумовими можливостями?
15 ответов

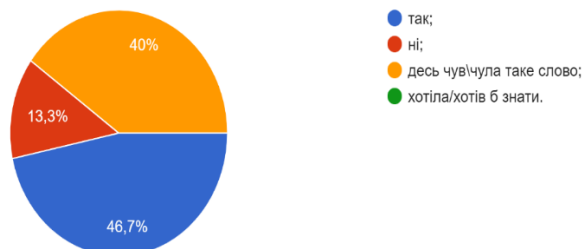

Рис. 1.

Було виявлено, що 40% учнів добре ставляться до дітей з особливими освітніми потребами, але таких в їхньому оточенні немає, 33,3 % - жаліють дітей з особливими освітніми потребами, а 26,7 % - добре ставляться та по можливості стараються допомагати (Див. Рис. 2).

2. Як ти ставишся до дітей-інвалідів?
15 ответов

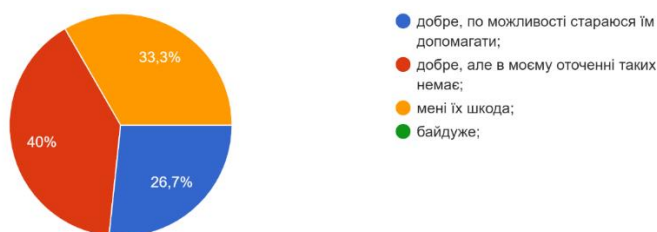

Рис. 2.

Отже, 40 % учнів 3 класу думають, що дітям з особливими освітніми потребами краще навчатися у спеціальній школі, 33,3 % - в загальноосвітній, а 26,7 % учнів вирішили, що кращий варіант навчання для дітей з особливими освітніми потребами – навчання вдома (Див. Рис. 3)

3. У якій школі краще було б навчатися дітям-інвалідам?

15 ответов

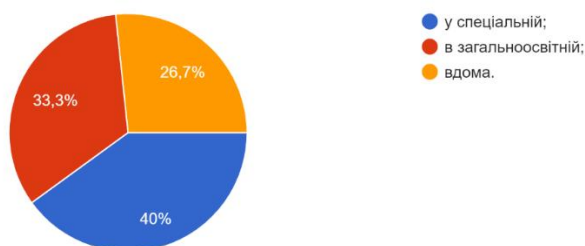

Рис. 3

Проаналізувавши відповіді ми виявили, що 53,3% учнів - байдуже чи буде їхнім однокласником дитина з особливими освітніми потребами, 40% - добре поставляться до того, щоб дитина з особливими освітніми потребами була їхнім однокласником, 6,7% ще не визначилися зі своєю відповіддю, тому обрали варіант «не знаю» (Див. Рис. 4).

4. Як ти поставишся до того, щоб дитина-інвалід була твоїм однокласником?

15 ответов

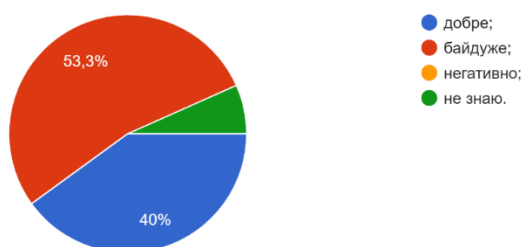

Рис. 4

Також, 93,3% учнів відповіли, що ніколи не бачили у своєму житті, щоб над дитиною з особливими освітніми потребами знущались та сміялись, але 6,7% учнів відповіли, що були свідками насміхань над дитиною з особливими освітніми потребами (Див. Рис. 5).

6. Чи бачив\бачила ти коли-небудь, що над дитиною-інвалідом сміються та знущаються?
15 ответов

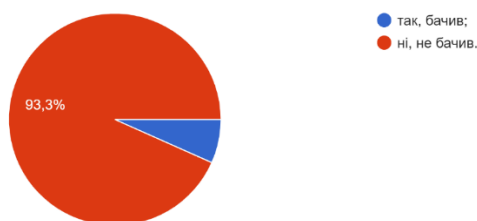

Рис. 5

На запитання «Чи змогли б ви подружитися з дитиною з особливими освітніми потребами?» 60% учнів 3 класу відповіли, що не знають, 20% - що з радістю подружилися б, а ще 20% учнів вважають, що це залежить від того, якою буде ця дитина (Див. Рис. 6).

7. Чи зміг\змогла би ти подружитися з дитиною-інвалідом?
15 ответов

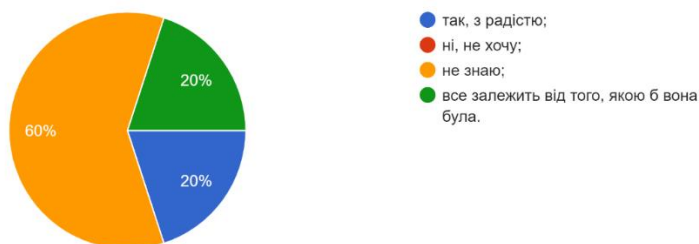

Рис. 6

Отже, проаналізувавши відповіді учнів 3 класу, ми дійшли висновку, що половина опитаних точно знають, хто такі діти з обмеженими фізичними чи розумовими можливостями. Ми зрозуміли, що більшість респондентів добре ставиться до дітей з особливими освітніми потребами та була б не проти навчатися разом з ними в одному класі, а можливо й навіть подружитися та підтримувати спілкування. Проте все ж є частина дітей, яка байдуже ставиться до дітей з особливими освітніми потребами, що вказує на те, що багатьом підліткам нашого часу все одно на проблеми та становище інших.

Дослідження для батьків проводилося за допомогою онлайн ресурсу Google Форми, дослідження поширювалося у соціальному месенджері Viber.

Нами було розроблено опитувальник «Розуміння цінності інклюзивного навчання» (Див. Додаток А). Вибірка опитуваних склала 30 чоловік - батьки учнів 2 і 3 класу ПЗО «Алетея».

Виявилося, що 63,3% опитуваних – жінки, 36,7% - чоловіки (Див. Рис. 7).

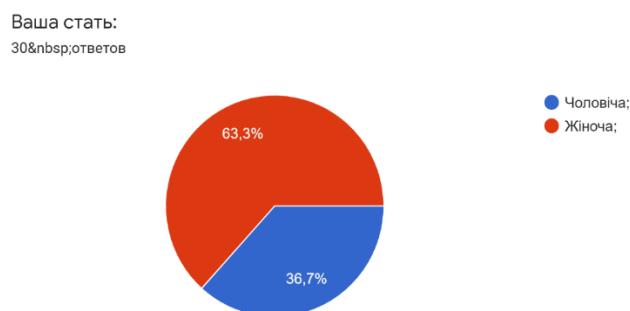

Рис. 7

Окрім того, 80% опитуваних вказали, що їх вік становить від 30 до 40 років, 13,3% - від 40 до 45 років (Див. Рис. 8).

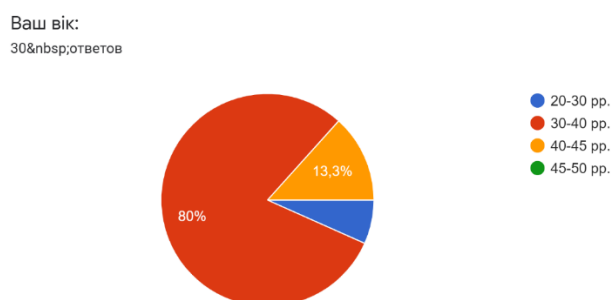

Рис. 8

Також, 40% вказали, що у їхній сім'ї – одна дитина, 30% опитуваних вказали, що мають двоє дітей, ще 30% - мають більш, ніж двоє дітей (Див. Рис. 9).

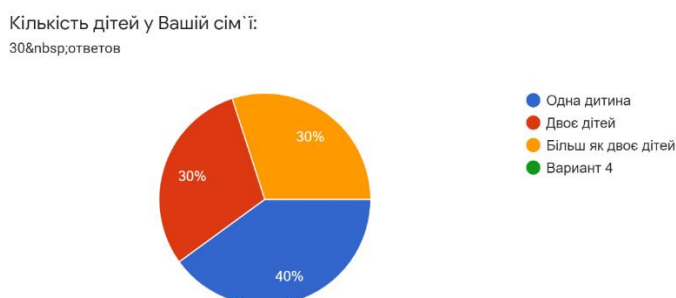
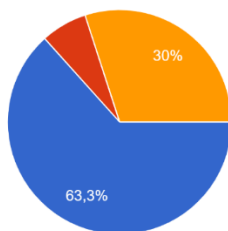

Рис. 9

На запитання «Чи знаєте ви, що таке «інклюзивна освіта»?» 63,3% опитуваних вказали, що знають, 30% - десь чули даний термін, але значення його не зовсім розуміють, 6,7% - не знають, що означає даний термін (Див. Рис.10).

1. Чи знаєте ви, що таке «інклюзивна освіта»?
30 ответов

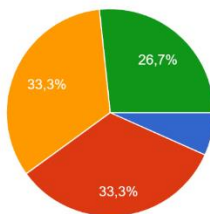

- а) так, знаю;
- б) ні, ніколи не стикався/стикалася з таким поняттям;
- в) десь чув/чула такий термін, але значення його не розумію.

Рис. 10

Отже, 33,3% опитуваних вважають, що для дитини з особливими освітніми потребами ефективніше буде навчатися в спеціальному закладі, де вона буде перебувати серед таких само дітей, ще 33,3% вважають, що найефективнішим буде навчання зі звичайними дітьми в загальноосвітній школі, 26,7% вказали, що це залежить від виду та особливостей функціональних обмежень, 6,7% - надали перевагу навчанню вдома (Див. Рис.11).

2. На вашу думку, що ефективніше для дитини з особливими потребами?
30 ответов

- а) навчання вдома;
- б) навчання зі звичайними дітьми в звичайній школі;
- в) навчання в спеціальних закладах, де дитина буде перебувати серед таких само дітей з функціональними обмеженнями;
- г) залежить від виду та особливостей функціональних обмежень;

Рис. 11

На запитання «Як ви гадаєте, чи порушуються права дітей з особливими освітніми потребами в системі надання їм освіти?» 33,3% опитуваних обрали варіант – так, порушуються, оскільки частина таких дітей перебуває на домашньому навчанні та фактично не спілкується з однолітками, 26,7%

думають, що права дітей не порушуються, оскільки сьогодні в Україні є класи, де навчаються діти з особливими освітніми потребами, 16,7% вказали, що теж не порушуються, адже таким дітям дійсно краще залишатися вдома і до них мають приходити вчителі зі школи, 13,3 % вважають, що права порушуються, адже християнські цінності вимагають однакового освітнього підходу до всіх дітей, незалежно від їх функціональних обмежень, 10% вказали, що так, оскільки такі діти ніколи не зможуть отримати повноцінної освіти (Див. Рис. 11).

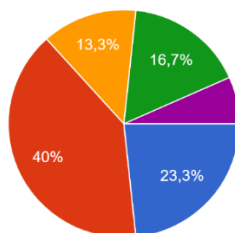
3. Як ви гадаєте, чи порушуються права дітей з особливими потребами в системі надання їм освіти?
30 ответов

Рис. 11

Отже, 40% батьків вважають, що спільне проведення дозвілля звичайних дітей та дітей з особливими освітніми потребами вплине на рівень вихованості й моральності кожної дитини, адже виховання дітей на засадах загальнолюдської моралі такого потребує, 23,3 % вказали, що вплине, адже діти мають знати, що не всі дітки від народження є здоровими і можуть повноцінно спілкуватися й навчатися, 13,3% обрали варіант- так, бо дозвілля – це середовище, де діти навряд чи розуміють свої відмінності в функціональних обмеженнях, проте 16,7% думають, що на рівень вихованості та моральності це не вплине, оскільки дозвілля має забезпечити сім`я, а не інші діти, особливо діти з функціональними обмеженнями (Див. Рис. 12).

4. Чи вплине, на Вашу думку, спільне проведення дозвілля Ваших дітей та дітей з особливими потребами на рівень вихованості й моральності кожної дитини?
30 ответов

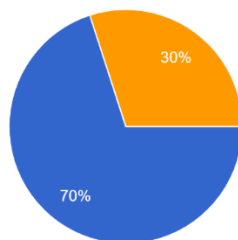

- а) так, звісно, адже наші діти мають знати, що не всі дітки від народженн...
- б) так, бо виховання дітей на засадах загальнолюдської моралі такого пот...
- в) так, бо дозвілля – це середовище, де діти навряд чи розуміють свої від...
- г) ні, оскільки дозвілля має забезпечити сім'я, а не інші діти, ос...
- д) ні, тому що моя дитина має проводити своє дозвілля активно, а...

Рис. 12

На запитання «Чи є у вашій школі класи з інклюзивною освітою?» 70% відповіли, що є, а 30% вказали, що можливо є, але їм про це нічого не відомо (Див. Рис. 13).

5. Чи є у вашій школі класи з інклюзивною освітою?
30 ответов

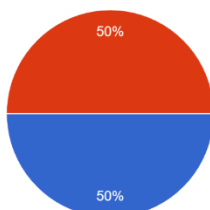

- а) так;
- б) ні;
- в) можливо, є, але мені про це нічого не відомо.

Рис. 13

Отже, 50% опитуваних батьків вказали, що дитина з особливими освітніми потребами навчається в одному класі з їхньою дитиною, інші 50% - обрали варіант «ні» (Див. Рис. 14).

6. Чи навчається дитина з особливими потребами в одному класі з Вашою дитиною?
30 ответов

- а) так;
- б) ні.

Рис. 14

Ми виявили, що 43,3% батьків не мали б ніякої реакції, якби їхня дитина стала близько дружити з дитиною з функціональними обмеженнями, якщо так сталося, значить, так має бути, 20% відреагували б добре, бо хочуть виховати свою дитину високоморальною та співчутливою до проблем інших, 13,3% вважають, що така дружба – це прекрасно, бо тоді їхня дитина більше би розумілась в тому, наскільки різноманітним є оточуючий світ і які в ньому можуть бути проблеми, але 16,7% - не дуже були б втішені перспективам дружби їх дитини з дитиною з особливими освітніми потребами, 6,7% - негативно відреагували б (Див. Рис. 15).

6. Якою була би Ваша реакція, якби Ваша дитина близько стала дружити з дитиною з функціональними обмеженнями?
30 ответов

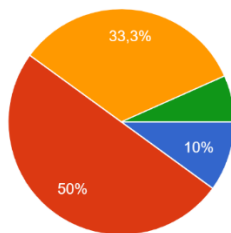

Рис. 15

Взагалі, 50% опитуваних батьків думають, що те, де повинні навчатися діти з особливими освітніми потребами залежить від специфіки їх обмежень, тобто частина дітей має відвідувати звичайну школу, а частина – спеціальну, 33,3% вказали, що такі діти однозначно мають навчатися в спеціальних школах, де їм буде забезпечено відповідний їх стану догляд і супровід, 10% обрали відповідь – безперечно, такі діти мають навчатися в звичайній школі (Див. Рис. 16).

7. На вашу думку, діти з обмеженими функціональними можливостями повинні навчатися в звичайних класах чи бути ізольовані в спеціальних школах?

30 ответов

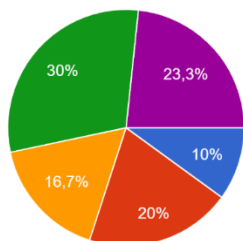
- а) безперечно, такі діти мають навчатися в звичайній школі в звичайному класі;
- б) думаю, це залежить від специфіки функціонального обмеження: частина дітей має відвідувати звичайну шко...
- в) однозначно, такі діти мають навчатися в спеціальних школах, де...
- г) мені все одно, головне, щоб дитина з функціональними обмеженнями н...

Рис. 16

На запитання «Як ви гадаєте, чи потрібне дітям з особливими освітніми потребами спілкування з дітьми, яких ми умовно називаємо «звичайні діти»?» 30% батьків обрали варіант відповіді – так, потрібне, бо спілкування є найвищою цінністю, тому воно належить усім дітям – і звичайним, і з особливими потребами; 23,3% обрали варіант - ні, це не є необхідністю, можна обійтись і без цього; 20% вказали - так, потрібне, адже таке спілкування допомагає дітям з особливими освітніми потребами інтегруватися в суспільство; 16,7% думають, що таке спілкування напевно потрібне, але його ніхто не має організувати – якщо так станеться, то значить, така Божа воля; 10% впевнені, дане спілкування обов'язково потрібне – причому, насамперед, для звичайних дітей (Див. Рис. 17).

8. Як ви гадаєте, чи потрібне дітям з особливими потребами спілкування з дітьми, яких ми умовно називаємо «звичайні діти»?

30 ответов

- а) так, таке спілкування обов'язково потрібне – причому, насамперед, дл...
- б) таке спілкування потрібне, оскільки допомагає дітям з особливими потр...
- в) таке спілкування напевно потрібне, але його ніхто не має організуват...
- г) потрібне, бо спілкування є найвищою цінністю, тому во нале...
- д) ні, це не є необхідністю, можна обійтись і без цього;

Рис. 17

Ми виявили, що 30% батьків думають, що дитина з особливими освітніми потребами буде заважати іншим навчатися, бо вчитель мусить приділяти їй більше уваги, а значить іншим дітям цієї уваги не вистачить,

26,7% так не думають, бо вони знають, що для таких дітей передбачено спеціальну посаду асистента вчителя, 16,7% теж так не думають, бо й звичайні діти можуть завдавати багато клопоту і спричинювати багато шуму, проте 16,7% все ж думають, що такі діти будуть заважати, адже від них може бути багато шуму і клопоту з боку педагогів і асистента вчителя, а 10% впевнені, що діти з особливими потребами переважно не зовсім адекватно реагують на урок (Див. Рис. 18).

9. Чи буде, на Вашу думку, дитина з особливими потребами заважати іншим навчатися?
30 ответов

Рис. 18

Нам стало зрозуміло, що 63,3% батьків знають, що для дітей з особливими освітніми потребами повинна бути розроблена індивідуальна програма, 30% - не знають, а 6,7% думають, якщо дитина навчається в загальноосвітній школі, то повинна слідувати тій програмі, що й усі (Див. Рис. 19).

10. Чи знаєте Ви, що для дітей з особливими потребами повинна бути розроблена індивідуальна програма?
30 ответов

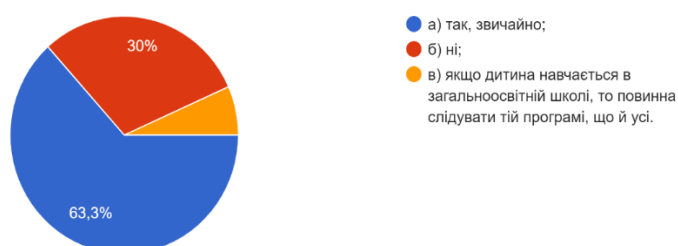

Рис. 19

На запитання «Якщо б у Вас був вибір – віддати Вашу дитину до класу, де є дитина з особливими освітніми потребами, чи до класу, де немає, що б Ви обрали?» 56,7% вказали, що для них це не має ніякого значення, 33,3% - обрали б клас, де немає дітей з особливими освітніми потребами, а 10% - обрали б клас, де навчається така дитина (Див. Рис. 20).

11. Якщо б у Вас був вибір – віддати Вашу дитину до класу, де є дитина з особливими потребами, чи до класу, де немає, що б Ви обрали?
30 ответов

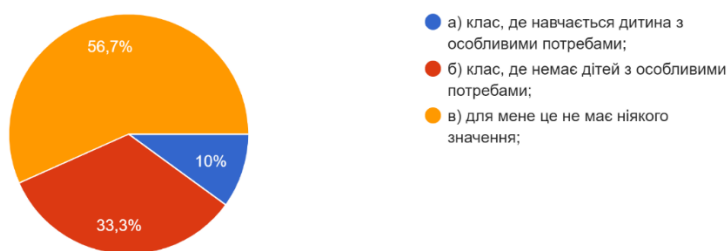

Рис. 20

Отже, проаналізувавши відповіді батьків на опитування «Розуміння цінності інклюзивного навчання», ми дійшли висновку, що 63,3% опитуваних, тобто більшість – знають, що таке «інклюзивна освіта» та що для таких дітей повинна бути розроблена індивідуальна програма, проте все ж половина вважає, що дітям з особливими освітніми потребами краще навчатися в спеціальних закладах, але, незважаючи на це, хоча і по різних причинах, 76,6 % батьків думають, що спільне проведення дозвілля їхніх дітей та дітей з особливими освітніми потребами впливає на рівень вихованості й моральності кожної дитини.

Також, більшість батьків впевнені, що для дітей з особливими освітніми потребами спілкування з дітьми, яких ми умовно називаємо «звичайні діти» є потрібним, але сумним є те, що для 56,7% батьків абсолютно не має ніякого значення, чи буде клас, в якому навчається їхня дитина – інклюзивним, що свідчить про те, що батьки розуміють цінність інклюзивного навчання, але для них це не має якогось особливого значення.

2.3. Рекомендації педагогічним працівникам в системі початкової освіти стосовно реалізації ціннісних засад інклюзії

Проведене нами опитування дітей, батьків та педагогів у системі початкової освіти дозволяє сформулювати певні рекомендації педагогічним працівникам та соціальним педагогам закладів загальної середньої освіти стосовно урахування ціннісних засад в інклюзії в початковій школі. Таких порад та рекомендацій, на підставі дослідження, ми сформулювали 15.

Поради та рекомендації педагогічним працівникам в системі початкової освіти в інклюзивних класах:

1. Навчіться розуміти різницю між дітьми й толерантно ставитись до дітей, що мають особиві освітні потреби, при цьому не акцентуючи на відмінності одних дітей перед іншими.

2. Сприяйте тому, щоб кожна дитина відчувала себе прийнятою в класі. Особливі діти чи ні, проте важливо, щоб всі відчували себе частинкою класу.

3. Сприяйте створенню у дитячому колективі атмосфери доброзичливості, справедливості й терпимості.

4. Надавайте індивідуальну підтримку кожній дитині з особливими освітніми потребами і, водночас, не відділяйте таких дітей від усього іншого класу, адже вони не мають думати, що відокремлені від класу та являються якоюсь особливою групою, що не належить до основної.

5. Намагайтеся так розробити дидактичний матеріал, щоб він був якомога більш близьким до «особливої» дитини, в ідеалі розробіть індивідуальний план для неї.

6. Співпрацюйте в одній мультидисциплінарній команді з іншими педагогами такими як: логопед, психолог, лікар та інші, адже часто дітям з особливими освітніми потребами потрібна комплексна підтримка різних спеціалістів.

7. Пропонуйте дітям з особливими освітніми потребами безпечне місце, звідки вони б спостерігати за діяльністю інших.

8. Дотримуйтеся усталеного розпорядку дня, постійного порядку дії, щоб дитина вже знала, що має робити та що на неї точно чекає.

9. Залучайте дітей з особливими освітніми потребами до групової діяльності. В групах вони будуть відчувати, що являються частиною колективу та суспільства.

10. Використовуйте позитивні підкріплення (усмішка, кивок головою, поплескування по спині). Діти будуть знати, що у них все виходить і вони на правильному шляху.

11. Звертайте увагу на зусилля, а не результат. Важливо, що дитина старається та працює, і їй потрібно це знати, навіть якщо не все в неї виходить.

12. Плануйте заняття так, щоб була можливість проводити оцінювання та індивідуальне навчання кожної дитини.

13. Заохочуйте дітей до роботи в команді\групі, таким чином забезпечуючи соціалізацію кожної дитини в комунікативному просторі інших дітей. Групові роботи сприяють зближенню дітей в колективі та кращому виконанню певних видів завдань, адже діти працюють разом та можуть допомагати один одному.

14. Добирайте посильні та цікаві для всіх дітей (в тому числі й дітей з особливими освітніми потребами) завдання. Заняття повинно зацікавити дітей, а не бути лише необхідністю.

15. Забезпечуйте гнучку атмосферу роботи на занятті [20].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Отже, в ході аналізу досліджуваної нами проблеми ми проаналізували велику кількість досліджень, які займалися вивченням проблеми інклюзивної освіти. Це дало нам змогу відповісти на ряд питань, які стосуються теми нашого дослідження та досягти мету, яка була поставлена у нашій роботі. Таким чином, підсумовуючи результати даної роботи, можемо сформулювати такі висновки:

1. Поняття цінностей освіти має, передовсім, розглядатися у нерозривній єдності з системою життєвих цінностей та орієнтацій людини і суспільства, тому що освіта вважається однією з найважливіших життєвих цінностей особистості, вона допомагає людині пізнавати зовнішній світ та самого себе.

В класифікацію цінностей системи освіти мають обов'язково входити життєві, культурні, соціальні цінності.

2. Серед головних аксіологічних ціннісних орієнтацій у системі освіти варто відзначити: визнання особистості дитини як головної освітньої цінності незалежно від наявних чи відсутніх у неї порушень\відхилень; зосередженість сфери освіти на всебічному розвитку дитини, а не лише освітньому результату діяльності закладу освіти; професійно-педагогічна готовність і відповідальність педагогів\соціальних педагогів як трансляторів культури для дітей з особливими освітніми потребами; креативність у професійно-педагогічній діяльності та духовно-культурний ресурс сфери освіти.

3. Проаналізувавши відповіді учнів початкової школи на питання нашого опитувальника, ми дійшли висновку, що близько 50% дітей точно знають, хто такі діти з особливими освітніми потребами. Ми зрозуміли, що більшість добре ставиться до дітей з особливими освітніми потребами та була б не проти навчатися разом з ними в одному класі, а можливо й навіть подружитися та підтримувати спілкування.

В результаті аналізу відповідей батьків на опитування «Розуміння цінності інклюзивного навчання», ми дійшли висновку, що 63,3% опитуваних, тобто більшість – знають, що таке «інклюзивна освіта» та що для дітей з

особливими освітніми потребами повинна бути розроблена індивідуальна програма, проте все ж близько 50% вважають, що дітям з особливими освітніми потребами краще навчатися в спеціальних закладах, але, незважаючи на це, хоча й з різних причин 76,6 % батьків стверджують, що спільне проведення дозвілля їхніх дітей та дітей з особливими освітніми потребами впливає на рівень вихованості й моральності кожної дитини.

На підставі проведеного опитування ми сформулювали низку рекомендацій педагогічним працівникам щодо організації інклюзивного навчання в початковій школі з урахуванням цінностей інклюзії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Духовні цінності в розвитку особистості. *Педагогіка і психологія*. 1997. № 1, с. 127-130.
2. Бовкуш К. П. (2015). Готовність педагога до інклюзивної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. №4 (48), с. 3-9.
3. Вишневський О. *Теоретичні основи сучасної української педагогіки*. Київ, Знання, 2008. 568 с.
4. Декарт Р. *Рассуждение о методе, чтобы верно направлять свой разум и отыскивать истину в науках*. Електронний ресурс. Доступ: <http://philosophy.ru/library/descartes/method/00.html>
5. Делор Ж. *Образование : сокровище*. ЮНЕСКО, 1996. 46с.
6. Зязюн, І. Естетична регуляція ціннісної свідомості. *Вища освіта України*. 2005. №3, с.5-12.
7. Казьмірик С.М. Цінності та їх класифікація в аксіосфері людини. Електронний ресурс. <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2012/209-197-17.pdf>
8. Колупаєва А. Інклюзивна освіта в контексті реалій сьогодення. *Практика управління закладом освіти*. 2010. №4, с.52-56.
9. Лукьянов В.Г. Изучение проблемы ценностей в современной философии. *Методология гуманитарного знания в перспективе XXI века*. СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2001, с.221-224.
10. Нестеренко Г. Аксіологія інклюзивної освіти та педагогіки гетерогенності. *Вісник КНТЕУ*. 2016. № 2, с.53-66.
11. *Поради педагогам*. Відділ освіти Черкаської державної районної адміністрації. Електронний ресурс. Доступ: <http://rvo.ck.ua/navchannya-ditej-z-osoblivimi-potrebami/poradi-pedagogam/>

12. Сорокин П. *Человек. Цивилизация. Общество.* Москва: Политиздат, 1992, 543 с.
13. Федорова Н.В. *Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів.* Кандидат наук. Київ: НАПН України, 2019. 261 с.
14. Фомичева Т. В. *Образовательные ценности молодежи в российском трансформирующемся обществе: социологический анализ.* Кандидат наук. Москва: 2006. 216 с.
15. Хомич Л. *Аксіологічні основи формування вчителя для майбутнього.* Електронний ресурс. Доступ: <https://lib.iitta.gov.ua/709248/1/%D1%85%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%87.pdf> .
16. *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej.*, Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, 2016. 1572 s.
17. *Inclusion of Students with Special Educational Needs : Post-Primary Guidelines.* Електронний ресурс. Доступ: https://www.education.ie/en/Publications/Inspection-Reports-Publications/Evaluation-Reports-Guidelines/insp_inclusion_students_sp_ed_needs_pp_guidelines_pdf.pdf
18. *The Seven Principles for Inclusive Education* . Електронний ресурс. Доступ: <http://www.tolerance.org/sites/default/files/general/ED%20-%20Seven%20Principles.pdf>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Опитування «Розуміння цінності інклюзивного навчання»

Шановний учасник опитування, просимо Вас відповісти на представлені нижче питання. Ваші відповіді допоможуть нам в дослідженні. Опитування має анонімний характер, і отримані дані будуть використані тільки в узагальненому вигляді. Відповідаючи на кожне питання, вибирайте один варіант відповіді – підкресленням обраної відповіді, або ж за допомогою «галочки».

1. Ваша стать:
 - Чоловіча;
 - Жіноча.
2. Ваш вік:
 - 20-30 рр.
 - 30-40 рр.
 - 40-45 рр.
 - 45-50 рр.
3. Кількість дітей у Вашій сім'ї:
 - Одна дитина
 - Двоє дітей
 - Більш як двоє дітей

1. Чи знаєте ви, що таке «інклюзивна освіта»?

- а) так, знаю;
- б) ні, ніколи не стикався\стикалася з таким поняттям;
- в) десь чув\чула такий термін, але значення його не розумію.

2. На вашу думку, що ефективніше для дитини з особливими освітніми потребами?

- а) навчання вдома;
- б) навчання зі звичайними дітьми в звичайні школі;
- в) навчання в спеціальних закладах, де дитина буде перебувати серед таких само дітей з функціональними обмеженнями;
- г) залежить від виду та особливостей функціональних обмежень;
- д) свій варіант відповіді:

3. Як ви гадаєте, чи порушуються права дітей з особливими освітніми потребами в системі надання їм освіти?

а) так, оскільки частина таких дітей перебуває на домашньому навчанні і фактично не спілкується з однолітками;

б) так, оскільки такі діти ніколи не зможуть отримати повноцінної освіти;

в) так, оскільки християнські цінності вимагають однакового освітнього підходу до всіх дітей, незалежно від їх функціональних обмежень;

г) ні, оскільки сьогодні в Україні є класи, де навчаються діти з особливими освітніми потребами;

д) ні, оскільки таким дітям краще дійсно залишатися вдома і до них мають приходити вчителі зі школи;

е) свій варіант відповіді:

4. Чи вплине, на Вашу думку, спільне проведення дозвілля Ваших дітей та дітей з особливими освітніми потребами на рівень вихованості й моральності кожної дитини?

а) так, звісно, адже наші діти мають знати, що не всі дітки від народження є здоровими і можуть повноцінно спілкуватися й навчатися;

б) так, бо виховання дітей на засадах загальнолюдської моралі такого потребує;

в) так, бо дозвілля – це сфера, де діти навряд чи розуміють свої відмінності в функціональних обмеженнях;

г) ні, оскільки дозвілля має забезпечити сім'я, а не інші діти, особливо діти з особливими освітніми потребами;

д) ні, тому що моя дитина має проводити своє дозвілля активно, а діти з особливими освітніми потребами цього не зможуть дотриматися;

е) свій варіант відповіді:

5. Чи є у вашій школі класи з інклюзивною освітою?

а) так;

б) ні;

в) можливо, є, але мені про це нічого не відомо.

6. Чи навчається дитина з особливими освітніми потребами в одному класі з Вашою дитиною?

а) так;

б) ні.

6. Якою була би Ваша реакція, якби Ваша дитина близько стала дружити з дитиною з особливими освітніми потребами?

а) це прекрасно, тоді моя дитина більше би розуміла в тому, наскільки різноманітним є оточуючий світ і які в ньому можуть бути проблеми;

б) це добре, бо я хочу виховати свою дитину високоморальною й співчутливою до проблем інших людей;

в) я не мав\мала би ніякої реакції: якщо так сталося, значить, так має бути;

г) я не дуже був би втішений\ була би втішена з перспективи дружби моєї дитини з дитиною з особливими освітніми потребами;

д) однозначно негативно до цього поставився б \ поставилася б – у нас здорова сім'я і здорова спадковість;

е) негативно – такими дітьми мають займатися лікарі і відповідні служби, а не моя дитина;

є) свій варіант відповіді:

7. На вашу думку, діти з особливими освітніми потребами повинні навчатися в звичайних класах чи бути ізольовані в спеціальних школах?

а) безперечно, такі діти мають навчатися в звичайній школі в звичайному класі;

б) думаю, це залежить від специфіки функціонального обмеження: частина дітей має відвідувати звичайну школу, частина – спеціальну;

в) однозначно, такі діти мають навчатися в спеціальних школах, де їм буде забезпечено відповідний їх стану догляд і супровід;

г) мені все одно, головне, щоб дитина з особливими освітніми потребами не потрапила до нашого класу;

д) свій варіант відповіді:

8. Як ви гадаєте, чи потрібне дітям з особливими освітніми потребами спілкування з дітьми, яких ми умовно називаємо «звичайні діти»?

а) так, таке спілкування обов'язково потрібне – причому, насамперед, для звичайних дітей;

б) таке спілкування потрібне, оскільки допомагає дітям з особливими освітніми потребами інтегруватися в суспільство;

в) таке спілкування напевно потрібне, але його ніхто не має організувати – якщо так станеться, то значить, така Божа воля;

г) потрібне, бо спілкування є найвищою цінністю, тому воно належить усім дітям – і звичайним, і з особливими освітніми потребами;

д) ні, це не є необхідністю, можна обійтись і без цього;

е) свій варіант відповіді:

9. Чи буде, на Вашу думку, дитина з особливими освітніми потребами заважати іншим навчатися?

а) так, від неї може бути багато шуму і клопоту з боку педагогів і асистента вчителя;

б) так, такі діти переважно не зовсім адекватно реагують на урок;

в) так, бо вчитель мусить приділяти їй більше уваги, а значить, іншим дітям цієї уваги не вистачить;

г) ні, я так не думаю, бо для таких дітей передбачено спеціальну посаду асистента вчителя;

д) ні, я так не думаю, бо й звичайні діти можуть завдавати багато клопоту і спричинювати багато шуму;

е) свій варіант відповіді:

10. Чи знаєте Ви, що для дітей з особливими освітніми потребами повинна бути розроблена індивідуальна програма?

а) так, звичайно;

б) ні;

в) якщо дитина навчається в загальноосвітній школі, то повинна слідувати тій програмі, що й усі.

11. Якщо б у Вас був вибір – віддати Вашу дитину до класу, де є дитина з особливими освітніми потребами, чи до класу, де немає, що б Ви обрали?

а) клас, де навчається дитина з особливими освітніми потребами;

б) клас, де немає дітей з особливими освітніми потребами;

в) для мене це не має ніякого значення;

г) свій варіант відповіді:

Дякуємо за участь в опитуванні!

ДОДАТОК Б

Опитування для учнів 3 класу з проблем інклюзії

Шановний учню!

Просимо тебе подати відповіді на поставлені нижче запитання. Дане опитування є абсолютно анонімним. Дякуємо!

- 1. Чи знаєш ти, хто такі діти з обмеженими фізичними чи розумовими можливостями?**
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) десь чув\чула таке слово;
 - г) хотіла/хотів б знати.
- 2. Як ти ставишся до дітей з особливими освітніми потребами?**
 - а) добре, по можливості стараюся їм допомагати;
 - б) добре, але в моєму оточенні таких немає;
 - в) мені їх шкода;
 - г) байдуже;
- 3. У якій школі краще було б навчатися дітям з особливими освітніми потребами?**
 - а) у спеціальній;
 - б) в загальноосвітній;
 - в) вдома.
- 4. Як ти поставишся до того, щоб дитина з інвалідністю була твоїм однокласником?**
 - а) добре;
 - б) байдуже;
 - в) негативно;
 - г) не знаю.
- 5. Можливо, у вашому класі вже навчається дитина з інвалідністю?**
 - а) так;
 - б) ні.
- 6. Чи бачив\бачила ти коли-небудь, що над дитиною з інвалідністю сміються та знущаються?**
 - а) так, бачив;
 - б) ні, не бачив;
- 7. Чи зміг\змогла би ти подружитися з дитиною з особливими освітніми потребами?**
 - а) так, з радістю;
 - б) ні, не хочу;
 - в) не знаю;
 - г) все залежить від того, якою б вона була.